

Rapport Museale Verwervingen

Deelcollectie: Afdeling Geschiedenis, objecten verworven tussen 1933-1945

29 november 2021

RESULTAAT:	
Afgerond onderzoek	113 records
Records met herkomst zonder lacunes	25 records
Records met herkomst mét lacunes	88 records
Objecten met niet-heldere herkomst	3 records/objecten
Records uitgesloten van onderzoek	1 record

Resultaat

De selectie objecten van de afdeling Geschiedenis die zijn verworven tussen 1933 en 1945 beslaat 113 records. In deze selectie bevindt zich een groot aantal objecten waarvan de uniciteitswaarde laag is omdat het aannemelijk is dat ze in serie zijn vervaardigd. Hierdoor zijn de aanknopingspunten voor onderzoek te beperkt om goed herkomstonderzoek te kunnen verrichten. Dit geldt voor objecten als munten, penningen, prenten en boeken. Bij de selectie van de objecten, voorafgaand aan het daadwerkelijke onderzoek, zijn munten en penningen als aparte categorie bekeken. Er is een afgewogen keuze gemaakt om bepaalde metalen objecten toch mee te nemen in dit herkomstonderzoek. Dit is om verschillende redenen gebeurd, zoals in het geval van een bijzondere munt, een opvallende verwervingsnaam of als er een belangrijke aanwijzing in de museuminventaris staat, zoals een opschrift of literatuurverwijzing. Objecten waar mogelijk verwijzingen naar een eventuele eigenaar op zouden kunnen staan en die zich in de depots van het museum in Amsterdam bevinden, zijn per item bekeken.

Naar 20 objecten is vervolgonderzoek gedaan. Bij één object is een herkomst vastgesteld zonder lacunes maar met een niet-heldere herkomst (NG-86). Twee objecten hebben wèl lacunes in de herkomst en worden ook als niet-helder beschouwd (NG-67 en NG-72). Herkomsten mét lacunes kunnen in de toekomst worden aangevuld met nieuwe informatie en/of nieuwe inzichten. Hierdoor is het mogelijk dat de status van de herkomst van deze objecten (helder/niet-helder of wel/geen lacunes) verandert.

Niet-heldere herkomsten

1)

NG-67

Objectnummer: NG-67

Objecttitel: Anoniem, *Authentyke Lyste, der twee Machtige Scheeps-vlooten, soo als die in Esquadrons zyn verdeelt*, 1665.

Papier, hoogte: 42.8 cm, breedte: 31.9 cm

Herkomstzin: ...; the dealer Ludwig Rosenthal, probably Munich, in or before 1937; {Dealer cat. Rosenthal 1939, according to an annotation in copy UvA, on page opposite to p. 18; according to a written remark from E. Petten-Rosenthal 2021.06.15.} from whom, The Hague, fl. 8, to the museum, 1939

Lacunes 1933-1945: ja

Herkomst niet helder

De herkomst van dit object is waarschijnlijk niet-helder, omdat het waarschijnlijk 'Fluchtgut' betreft. Met het begrip 'Fluchtgut' worden objecten aangeduid die door (joodse) vluchtelingen zijn meegenomen uit Duitsland of bezet gebied om elders te verkopen. Op deze manier konden zij in hun onderhoud voorzien. Deze lijst is in 1939 door het museum aangekocht van Ludwig Rosenthal's antiquariaat te Den Haag, waarvan de joodse eigenaren uit Duitsland zijn gevlucht.

Ludwig Rosenthal's Antiquariat is in 1859 opgericht in München aan de Hildegardstrasse. De Duits joodse broers Paul, Ernst en Fritz Rosenthal waren actief in het antiquariaat toen het bedrijf moest worden overgedragen aan een 'arische' eigenaar, Günther Koch, in 1937. Hierna zijn Paul, Fritz met zijn joodse echtgenote Hilde Wolf en haar moeder Maria gevlucht naar Nederland met medeneming van een zeer klein deel van de voorraad. In 1938 maakte Ludwig Rosenthal's Antiquariaat een nieuwe start aan de Willem de Zwijgerlaan in Den Haag. In het jaar erna kocht het museum deze lijst voor fl. 8. Waarschijnlijk behoorde dit werk tot de voorraad die zij hebben meegenomen uit München, blijkens een annotatie in Rosenthal's eigen exemplaar van hun verkoopcatalogus uit 1939.

Fritz, Hilde en Maria hebben de oorlog overleefd. Het antiquariaat is in Hilversum in 1947 heropend en het bestaat nog steeds. Het is voortgezet door de dochter van Fritz en Hilde, Edith Petten -

Rosenthal. Zij vermoedt dat het in de catalogus van Rosenthal genoteerde nummer van het object, geïdentificeerd kan worden als een in München gegeven nummer.

2)

NG-72

Objectnummer: NG-72

Objecttitel: Erfg. van Colyn, *Begravenisbriefje van Isaac Sweers, 1673.*

Papier, hoogte: 17 cm, breedte: 23 cm.

Herkomstzin: ...; from the dealer B.J. Bakker, Amsterdam, fl. 10, to the museum, 1942

Lacunes 1933-1945: ja

Herkomst niet helder

De herkomst van dit object wordt in dit rapport uitgelicht als mogelijk niet-helder. Dit gedrukte briefje is gekocht bij antiquariaat Gebr. Bakker met als eigenaar Bertus Jacobus 'Co' Bakker heeft (1915-92) in Gasthuismolensteeg 7 te Amsterdam op 16 maart 1942. Deze aankoop wordt als verdacht beschouwd omdat er geen eerdere herkomst bekend is maar vooral omdat het een transactie is van een handelaar tijdens de bezetting van Nederland. Er is niet veel bekend over de positie van deze handelaar tijdens de oorlog, ondanks uitvoerig onderzoek.

3)

NG-86

Objectnummer: NG-86

Objecttitel: Gerrit van der Veen, *Portretkop van prinses Juliana*, 1935.

Brons /marmer, hoogte: 32 cm, hoogte: 42 cm, breedte: 20 cm, diepte: 25.5 cm, gewicht: 11.9 kg

Herkomstzin: Commissioned by Nardus Henri (Nathan) Wolf (1872 – 1942), Amsterdam, for the 25th anniversary of *De Kunst* magazine, Amsterdam, 1934;{De Gooi- en Eemlander nieuws- en advertentieblad, 28 September 1935.} from whom, fl. 200, to the museum, 1941

Lacunes 1933-1945: nee

Herkomst niet helder

De herkomst van dit object wordt in dit rapport uitgelicht als niet-helder. Deze kop is verworven van de Nederlands joodse Nardus Henri (Nathan) Wolf (Rotterdam 24 februari 1872 - Auschwitz 28 september 1942). Hij gaf beeldhouwer Gerrit van der Veen de opdracht een bronzen portret van Prinses Juliana te maken. Deze kop is niet uniek is en er zijn exemplaren in Nederlandse collecties opgenomen. Wolf kon dankzij de verkoop van dit object even in zijn dagelijks onderhoud voorzien. Er is sprake van dwang door oorlogsomstandigheden en onvrijwillig bezitsverlies.

Wolf was journalist, kunstcriticus, oprichter en hoofdredacteur van tijdschrift 'De Kunst' van 1909 tot 31 december 1940. Begin 1941 werden journalisten door de bezetter verplicht om lid te worden van het *Verbond van Nederlandse Journalisten*. Joodse personen waren hiervan uitgesloten maar Nathan Wolf heeft wel geprobeerd een lidmaatschap te verwerven. Nadat Wolf moest ophouden met het uitoefenen van zijn beroep, verkocht deze portretkop in de tweede helft van '41. Op 25 september 1942 zijn Nathan Wolf en zijn echtgenote Nannette Wolf-Kaufmann gedeporteerd en op 28 september zijn zij omgebracht in Auschwitz.

Uitgelicht (intern deel)

De herkomstgeschiedenis van onderstaande objecten viel tijdens het onderzoek op. Ze hebben een heldere herkomst en worden niet als verdacht beschouwd maar hun herkomst bevat informatie die het vermelden waard is.

1) NG-BR-245, anoniem, *Nederlandse vlag*

Deze vlag is samen met 12 andere objecten teruggegeven aan de joodse Estella Boas - Kogel volgens een door haar ondertekende brief van 4 september 1940. Zij is op haar onderduikadres overleden in Soest op 18 december 1944. Uit een recente standplaatscontrole blijkt dat de vlag zich nog steeds in de collectie van het museum bevindt. Dit is eerder een administratieve achterstand dan dat deze vlag een niet heldere-herkomst heeft. Er is contact opgenomen met de registrars die dit verder zullen rechtzetten.

2) NG-68, anoniem, *Scheepswimpel*

Deze wimpel is in 1939 gekocht van de joodse antiquair Max Hakkert in zijn winkel aan de Spiegelgracht, Amsterdam. Max (Waalwijk 1889) en zijn echtgenote Flora Hakkert - Morporgo (Amsterdam 1899) zijn op 27 augustus 1943 in Auschwitz omgebracht. Er is geen directe reden tot verdenking op onrechtmatig bezitsverlies want de wimpel is in 1939 verworven, voordat de Nationaalsocialisten Nederland bezetten. Er is echter niets bekend over de herkomst vóór 1939 van deze wimpel. Bovendien zou het kunnen dat Hakkert de wimpel heeft verkocht om zo aan geld te komen om weg te kunnen uit Nederland, maar hier zijn geen aanwijzingen voor gevonden.

3) NG-74, Cornelis de Jonker, *Het schip Woestduin loopt vast op de Noorderrassen, 1779*

Deze tekening is gekocht van mevrouw B.M. Cornelisse uit Soest in 1943. Er is weinig informatie over deze verwerving gevonden en mevrouw Cornelisse zelf is niet geïdentificeerd. Omdat deze tekening is gekocht van een particulier, en niet uit de handel, wordt deze transactie niet als verdacht beschouwd.

4) BK-18880-A-12-A, anoniem, *Kwast van wol, hangend aan een veter om de hals* [onderdeel van poppenuitrusting]

Dit objectnummer is een kwast dat een klein onderdeel vormt van een poppenuitrusting. Het is uitgesloten van dit onderzoek en wordt meegenomen in het herkomstonderzoek Beeldhouwkunst en Kunstnijverheid.